

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

НОС СТЕПАН ПЕТРОВИЧ

УДК 343.91

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСТАНОВЛЕННЯ
СУДДЕЮ (СУДДЯМИ) ЗАВІДОМО НЕПРАВОСУДНОГО
ВИРОКУ, РІШЕННЯ, УХВАЛИ АБО ПОСТАНОВИ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів
2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Закладі вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
Марисюк Костянтин Богданович,
Навчально-науковий Інститут права, психології та
інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»,
професор кафедри кримінального права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Харченко Вадим Борисович,
Харківський національний університет внутрішніх
справ,
завідувач кафедри кримінального права та
кримінології

кандидат юридичних наук, доцент
Йосипів Алла Олексіївна,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального права і кримінології

Захист відбудеться «17» вересня 2021 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд. 302 ХІХ навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розіслано «16» серпня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. М. Коваль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливість судової влади як окремої гілки влади у державі важко переоцінити. Адже, судова влада як окрема, незалежна гілка державної влади, покликана забезпечити захист прав і свобод громадян, інтересів держави і суспільства. Саме суд покликаний здійснювати правосуддя, базуючись на принципах законності, верховенства права. Фактично судова влада є тією кінцевою інстанцією, куди звертаються громадяни за захистом своїх прав та свобод. Тож забезпечення нормальної діяльності судової влади, невтручання у здійснення правосуддя є важливими завданнями держави.

Разом з тим варто зазначити, що судова влада як і будь-який інший механізм, не є ідеальною. Держава повинна зробити все можливе, щоб підвищити професіоналізм суддів, забезпечити такий відбір суддів на посади, який би убезпечив судову владу від потрапляння туди випадкових, некомпетентних людей. Окрім цього, важливим етапом у забезпеченні права на справедливий суд має бути боротьба із корупцією у судовій системі. На жаль, статистичні дані свідчать про високий рівень недовіри суспільства до судової системи. На думку опитаних, найменше заслуговують на довіру в Україні суди (лише 19% - цілком заслуговує на довіру, 34% - не зовсім заслуговує і 47% - зовсім не заслуговує).¹

Право на справедливий суд передбачено також низкою міжнародних актів, ратифікованих Україною. Так, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. покладає на державу обов'язок забезпечити особі реальний, а не формальний доступ до суду.² Відповідно до Основних принципів незалежності судових органів 1985 р., суди зобов'язані забезпечувати справедливість та безсторонність судового розгляду та повагу прав сторін.³ Бангалорські принципи поведінки суддів теж містять норми, що стосуються незалежності, об'єктивності, чесності й непідкупності, старанності й компетентності суддів.⁴

Хоча Україна у низці правових документів найвищого рівня задекларувала своє бажання забезпечити право на справедливе судочинство, необхідно розуміти, що ця мета не буде досягнута без належного кримінально-правового механізму реагування на порушення, які вчиняються суддями. З метою забезпечення дієвого механізму реагування на неправосудність, у Кримінальному кодексі України (далі – КК) міститься окрема ст. 375, яка встановлює відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

¹ В Україні рейтинг недовіри до правоохоронних органів очолили суди. URL: <http://galinfo.com.ua/news/102610.html>

² Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / [укладач і науковий редактор О.Л. Жуковська]; Спілка адвокатів України, Рада Європи, Міжнародний центр з юридичного захисту прав людини. К.: ВШОЛ, 2004. 957 с.

³ Основні принципи незалежності судових органів. Права людини і професійні стандарти для юристів. Амстердам-Київ: Українсько-американське бюро захисту прав людини, 1996. С. 28-31.

⁴ Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67#Text

Водночас зауважимо, що хоча на перший погляд диспозиція ст. 375 КК України не повинна викликати різних тлумачень, на практиці і у наукових колах низка ознак цього складу кримінального правопорушення належать до дискусійних. Так, теоретики дискутують над змістом поняття «правосуддя». Неоднаково вирішується питання про можливість визнання суб'єктом цього складу кримінального правопорушення суддів Конституційного Суду України, і, як наслідок, віднесення до предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, актів, які приймає Конституційний Суд України. До дискусійних належить і питання про визнання суб'єктами аналізованого кримінального правопорушення присяжних, суддів третейських судів; питання про зміст дії, що полягає у постановленні, момент закінчення кримінального правопорушення, зміст кваліфікуючої ознаки «тяжкі наслідки».

Черговим етапом для законопроектної і наукової діяльності стало прийняття Конституційним Судом України Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 р. № 7-р/2020, згідно якого положення ст. 375 КК України визнані неконституційними. Хоч дію згаданого положення й було уже двічі відтерміновано, воно викликало нагальну потребу у вдосконаленні положень КК України у цій частині.

Питання кримінально-правової охорони правосуддя загалом досліджували у своїх працях: П. Андрушко, М. Бажанов, Ю. Баулін, А. Бойко, В. Борисов, В. Глушков, А. Йосипів, О. Кваша, М. Коржанський, О. Костенко, К. Марисюк, М. Мельник, В. Навроцький, Л. Палюх, В. Тацій, В. Тютюгін, Є.Фесенко, М. Хавронюк, В. Харченко та низка інших вчених. Водночас незважаючи на велику кількість напрацювань вітчизняних та зарубіжних науковців з питань кримінально-правової охорони правосуддя, комплексного дослідження кримінальних правопорушень проти правосуддя, що вчиняються суддею (суддями), до цього часу не було зроблено.

Безпосередньо питаннями, що стосуються кримінальної відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови присвячені праці: Л. Виноградової, С. Дідика, С. Калашнікової, А. Карташова, Н. Кваснєвської, С. Мірошніченка, А. Тітової.

Однак висновки, зроблені цими науковцями здебільшого стосуються суб'єкта аналізованого кримінального правопорушення (С. Дідик), права на справедливий суд за Європейським зразком загалом (Н. Кваснєвська), кримінологічних питань (С. Мірошніченко), загальнотеоретичних питань відповідальності суддів загалом (Л. Виноградова). Праці С. Калашнікової, А. Карташова, А. Тітової побудовані на основі аналізу російського законодавства, яке значною мірою відрізняється від вітчизняного законодавства. Зазначене вище обумовлює вибір теми роботи та її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до положень розділу 4 Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015;

розділу 4 Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 р. №511/2015, Постанови НАН України від 20.12.2013 р. №179 «Про Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014-2018 роки» та рекомендацій Ради президентів академій наук України для ВНЗ щодо виконання досліджень за Пріоритетними науковими напрямками досліджень (п. 3.4. Політико-правові науки); у межах науково-дослідної роботи Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» протокол № 4 від 26 листопада 2015 року; уточнено – протокол №7 від 25 лютого 2016 року.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження і узагальнення знань про склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України «Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови» і вироблення на цій основі змін до законодавства, формулювання практичних рекомендацій, спрямованих на правильне застосування ст. 375 КК України.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

1. з'ясувати історію розвитку вітчизняного законодавства за постановлення суддею неправосудного судового рішення;
2. дослідити кримінальне законодавство зарубіжних держав щодо постановлення суддею неправосудного судового рішення;
3. дослідити зміст поняття «правосуддя» у контексті ст. 375 КК України;
4. визначити зміст родового та безпосереднього об'єктів, а також предмета складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України;
5. визначити зміст поняття «неправосудне рішення» у контексті ст. 375 КК України;
6. визначити ознаки спеціального суб'єкта складу кримінального правопорушення «Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови»;
7. дослідити ознаки суб'єктивної сторони цього складу кримінального правопорушення;
8. розкрити специфічні ознаки санкцій, передбачених за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України;
9. запропонувати шляхи розв'язання проблемних питань, що виникають у зв'язку з реалізацією положень ст. 375 КК України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері кримінальної відповідальності за постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Предмет дослідження – особливості кримінальної відповідальності за постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 375 КК України).

Методи дослідження. У процесі дослідження використанні наступні методи: метод системного аналізу, метод дедукції, метод індукції, метод аналогії – при

з'ясуванні змісту об'єктивних і суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України (Розділ 2); порівняльно-правовий метод – при вивченні історичного розвитку та проведенні порівняльного дослідження відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного судового рішення у зарубіжних державах (Розділ 1); статистичний метод – при узагальненні даних слідчої, судової практики з питань кримінально-правової оцінки діянь у виді постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (Розділ 3).

Науково-теоретичною базою даного дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців в галузі кримінального права.

Нормативну базу у роботі становлять: кримінальне законодавство України, кримінальне процесуальне, цивільне процесуальне законодавство, закони України та підзаконні нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні узагальнення, матеріали судової практики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним і системним монографічним дослідженням проблем кримінальної відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

У результаті проведеного дослідження, сформульовано нові наукові положення й висновки, зокрема:

вперше:

- спростовано існуючу у науці позицію, що уперше відповідальність суддів за неправосудні рішення встановлюється у правових пам'ятках XIX ст., зокрема, в Уложенні про покарання кримінальні і виправні 1845 р., оскільки на українських територіях, які входили до складу Австро-Угорської імперії ще з 1789 р. діяв Угорський кримінальний кодекс, норми якого застосовувалися на Закарпатті. У ньому, а точніше у § 468 розділу XLII «Злочини і проступки по службі і зловживання званням адвоката» встановлювалося покарання судді і присяжного засідателя за вимагання чи одержання хабара, щоб вчинити діяння, яке впливає з його службових повноважень, § 469 цього ж розділу передбачав відповідальність за незаконне вирішення кримінальних чи цивільних справ з корисливих мотивів, а § 476 – за порушення процедури кримінального слідства стосовно особи, невинуватість якої була йому відома;

- доведено, що для того, щоб вважати постановлення неправосудного судового рішення закінченим кримінальним правопорушенням, достатньо вчинення не лише всього комплексу дій (складання, підписання, проголошення або доведення до відома сторін), а й вчинення частини цих дій. Йдеться про базові дії (наприклад, підписання і проголошення, або просто проголошення неправосудного судового акту);

- запропоновано, з метою реалізації Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 р. № 7-п/2020, назву статті 375 КК України

змінити на «Прийняття суддею (суддями) завідомо незаконного рішення»;

- запропоновано, з метою усунення законодавчої прогалини, у розділі «Кримінальні правопорушення проти правосуддя» КК України, передбачити кримінальну відповідальність суддів третейських судів, доповнивши КК України окремою статтею «Прийняття третейським суддею (суддями) завідомо незаконного рішення»;

- доведено, що дії некомпетентного судді щодо прийняття неправосудного судового рішення можуть кваліфікуватися за ст. 375 КК України лише у тих випадках, коли він, окрім того, що усвідомлював свою некомпетентність, усвідомлював ще й факт прийняття завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Якщо ознака завідомості точного розуміння незаконності прийнятого рішення відсутня – складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України немає, оскільки немає ознак суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення;

удосконалено:

- підходи до визначення родового та безпосереднього об'єктів складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, у зв'язку з чим родовим об'єктом останнього пропонується вважати правосуддя, а основним безпосереднім об'єктом – правосуддя в частині забезпечення права на постановлення судом правосудного рішення;

- підхід низки науковців, які пропонують вважати спосіб вчинення кримінального правопорушення обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, оскільки, хоча суддя, постановляючи неправосудне судове рішення свідомо порушує норми права матеріального або процесуального, однак, загальноприйнятою у теорії кримінального права є позиція, відповідно до якої спосіб є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення лише тоді, коли він безпосередньо є вказаним у диспозиції відповідної статті КК України. З тих же мотивів не можна вважати обов'язковою ознакою об'єктивної сторони досліджуваного складу кримінального правопорушення й час та обстановку його вчинення;

- позицію стосовно того, що рішення і висновки Конституційного Суду України повинні визнаватися предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. Адже, хоча Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в державі, все ж він входить у судову систему України, яка складається із загальних судів і Конституційного Суду України;

- думку низки вчених, що неправильне тлумачення суддею правової норми завжди виключає вину у формі умислу (якщо не було встановлено, що мала місце завідомість), тобто виключає відповідальність за ст. 375 КК України, проте не виключає при цьому вини у формі необережності, тому не звільняє цього суддю від кримінальної відповідальності, а перекваліфіковує його дії у службову недбалість (за наявності ознак, передбачених у ст. 367 КК України);

набули подальшого розвитку:

- пропозиції учених, які вважають недосконалою діючу назву розділу XVIII КК України «Кримінальні правопорушення проти правосуддя», оскільки у ньому об'єднано склади кримінальних правопорушень, які встановлюють відповідальність за діяння, що виходять за межі правосуддя. Відтак, необхідно у назві розділу чітко вказати, що у ньому йдеться не лише про охорону правосуддя у прямому розуміння, а й про посягання на діяльність органів, які забезпечують належну діяльність судів;
- підходи, які ґрунтуються на тому, що суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, можуть бути не лише судді судів загальної юрисдикції, але й судді Конституційного Суду України;
- думки щодо недоцільності встановлення кримінальної відповідальності за постановлення судового рішення з необережності, оскільки: суддя за постановлення незаконного судового рішення з необережності може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності; встановлення такої відповідальності ускладнить розмежування між злочинними діяннями і різним розумінням та трактуванням не чітко сформульованих положень законодавства; встановлення такої кримінальної відповідальності буде прикладом надмірної криміналізації;
- думки учених щодо необхідності розширення переліку покарань, передбачених у санкції ст. 375 КК України, вважаючи за доцільне доповнення останнього покаранням у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як обов'язкового додаткового покарання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що їх можна використати у: *науково-дослідній сфері* - як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень проблем кримінального права; *навчальному процесі* - при викладанні Загальної та Особливої частин кримінального права та відповідних спецкурсів, підготовки навчальних посібників, підручників, науково-практичних коментарів, проведенні науково-дослідних робіт; *нормотворчому процесі* - при розробці пропозицій щодо подальшого удосконалення кримінального законодавства України; *правозастосовній діяльності* - для удосконалення діяльності судових органів у сфері їх професійної діяльності.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях та круглому столі: «Актуальні проблеми забезпечення захисту прав та свобод людини в умовах інтеграції України в європейський простір» (м. Львів, 30 жовтня 2020 р.), «Сучасні тренди кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права, криміналістики та кримінального процесу» (м. Львів, 10 червня 2020 р.), «Реформування законодавства та державних інституцій: прогалини, досягнення та перспективи» (м. Рівне, 24-25 травня 2021 р.), «Сучасне правотворення: питання теорії та практики» (м. Дніпро, 4-5 червня 2021 р.), «Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Харків, 4-5 червня 2021 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у десяти наукових працях, зокрема: п'яти статтях (із них чотири - у фахових наукових виданнях

України, та одна - у науковому виданні іноземної держави) та п'ятьох тезах виступів на науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (175 найменувань на 16 сторінках) та одного додатка. Загальний обсяг дисертації становить 188 сторінок, з яких 135 – основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність і ступінь дослідження обраної теми, її зв'язок з науковими програмами, планами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методологію дослідження, розкрито наукову новизну роботи та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження, публікацій, у яких викладено основні положення роботи.

Розділ 1 «Загальні засади дослідження кримінальної відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення» містить два підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історично-правове дослідження кримінальної відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення»* вказано, що хоча кримінальна відповідальність за незаконне рішення осіб, уповноважених чинити правосуддя, була історично притаманна вітчизняному праву ще з давніх часів, проте окрема норма, яка передбачала б покарання за постановлення неправосудного рішення з'явилась лише в Угорському кримінальному кодексі 1789 р., чим було спростовано пануючу у науці думку, що така норма вперше на українських землях була запроваджена з введенням Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р.

У більш пізньому законодавстві (як Російської імперії, так і Австро-Угорщини та СРСР) згадана норма традиційно була присутньою, що дає підстави вважати її історично-виправданою, а не виключно пережитком колишнього радянського права.

У *підрозділі 1.2 «Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення у зарубіжних державах»* проведено аналіз кримінально-правових інститутів, які встановлюють відповідальність за діяння, пов'язані з постановленням суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення, у зарубіжних державах.

Дослідження зарубіжних кримінальних кодексів дозволяє зробити висновок про те, що у кримінальних кодексах зарубіжних держав традиційно використано два підходи до розміщення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за винесення суддею неправосудного рішення: 1) відповідна норма міститься у структурній частині кримінального кодексу, яка безпосередньо стосується кримінальної відповідальності за злочини проти правосуддя; 2) відповідальність за такі діяння настає за нормами, що встановлюють відповідальність за службові злочини.

У більшості зарубіжних Кримінальних кодексів, норма, яка встановлює кримінальну відповідальність за винесення суддею неправосудного рішення,

містить низку диференціюючих ознак. Зокрема, законодавці різних держав передбачають такі кваліфікуючі ознаки: 1) винесення неправосудного вироку, яким призначено покарання у виді позбавлення волі (КК Норвегії, КК Республіки Таджикистан, КК Азербайджанської Республіки, КК Грузії, КК Киргизької Республіки, КК Російської Федерації); 2) залежно від судового провадження (кримінального, цивільного, адміністративного), у якому було постановлено неправосудне рішення (КК Франції, КК Китайської Народної Республіки, КК Іспанії); 3) винесення неправосудного вироку, пов'язане зі створенням штучних доказів для обвинувачення (КК Республіки Таджикистан); 4) винесення неправосудного вироку, яким призначено більш м'яке покарання або призначення незаконних умов звільнення, або призначення незаконної відстрочки виконання вироку особі, яка на це не має законних підстав (КК Китайської Народної Республіки).

Розділ 2 «Дослідження ознак складу кримінального правопорушення «Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови» (ст. 375 КК України)» охоплює чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Аналіз об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України» зазначено, що під родовим об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення потрібно вважати правосуддя, а основним безпосереднім об'єктом – правосуддя в частині забезпечення права на постановлення судом правосудного рішення.

Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, може бути будь-яке судове рішення незалежно від рівня судової інстанції, виду судочинства, складу суду (одноособово чи колегіально). До нього ж, на нашу думку, потрібно відносити й висновки та рішення Конституційного Суду України.

У підрозділі 2.2 «Аналіз об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України» доводить, із змісту ч. 1 ст. 375 КК України чітко видно, що постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали чи постанови є кримінальним правопорушенням із формальним складом, оскільки обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є лише діяння. Наслідки винесені за межі об'єктивної сторони цього складу кримінального правопорушення.

Як бачимо зі змісту диспозиції аналізованої статті впливає, що суспільно небезпечним діянням є постановлення неправосудного судового рішення.

Постановлення будь-якого судового рішення може полягати лише у формі дії, оскільки суб'єкту кримінального правопорушення необхідно вчинити комплекс активних дій або певну активну дію.

Час, спосіб та обстановка вчинення кримінального правопорушення не є обов'язковими ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 375 КК України, і не впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення.

Стосовно ж ч. 2 ст. 375 КК України, то оскільки остання передбачає обов'язкове настання тяжких наслідків, то тут уже потрібно вести мову про кримінальне правопорушення із матеріальним складом.

У підрозділі 2.3 «Аналіз суб'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України» зазначається, що суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України можуть бути: судді судів загальної юрисдикції та судді Конституційного Суду України. До суб'єктів складу досліджуваного кримінального правопорушення потрібно відносити й присяжних.

Особливої уваги заслуговує відсутність криміналізації діянь третейських суддів, пов'язаних з постановленням останніми завідомо неправосудних рішень. На нашу думку, чинний Кримінальний кодекс України потрібно доповнити ст. 375-1 «Прийняття третейським суддею (суддями) завідомо незаконного рішення».

Підрозділ 2.4 «Аналіз суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України» наголошує, що досліджуване кримінальне правопорушення вчиняється лише з прямим умислом. Таке твердження пояснюється тим, що законодавець безпосередньо у диспозиції ст. 375 КК України вживає термін «завідомо», який сам по собі чітко вказує, що кримінальне правопорушення вчиняється виключно із прямим умислом. Мотив, мета та емоції вчинення цього кримінального правопорушення не є обов'язковими ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, і не впливають на кваліфікацію діяння.

Розділ 3 «Покарання та перспективи подальшого вдосконалення кримінальної відповідальності за «Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови» (ст. 375 КК України) містить два підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Покарання за «Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови»» автор доводить, що існуюча на сьогодні у санкціях ч. 1 та 2 ст. 375 КК України система кримінальних покарань не є до кінця вдалою і потребує реформування. Доведено, що у них не доцільно як альтернативне покарання передбачати покарання у виді штрафу, оскільки воно навряд чи досягне основної мети покарання – виправлення засудженого. В той же час, доцільно було б, з урахуванням зарубіжного досвіду, у санкціях ст. 375 КК України передбачити покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

У підрозділі 3.2 «Проблеми реформування змісту ст. 375 КК України на сучасному етапі» зазначається, що Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 р. № 7-р/2020 р, положення ст. 375 КК України були визнані такими, що не відповідають Конституції України (неконституційними).

Після цього було розроблено низку законопроектів, чотири з яких (реєстр. №№ 3500, 3500-1, 3500-2, 3500-3) було подано на розгляд Верховної Ради України. Також було запропоновано низку законопроектів, проте досі так і не було сформовано узгодженого підходу до питання подальшого реформування цього кримінально-правового інституту.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило актуальність обраної теми. Висновки і пропозиції, які нам вдалося зробити у ході написання дисертації такі:

1. Історично-правовий аналіз джерел вітчизняного кримінального права дав змогу встановити, що твердження про те, що вперше кримінальна відповідальність суддів за неправосудні рішення встановлюється у правових пам'ятках XIX століття, зокрема, в Уложенні про покарання кримінальні і виправні 1845 р., є невірним. Адже варто пам'ятати про законодавство, яке діяло на території України, що була у складі Австро-Угорщини. Так, на цій території діяв Угорський кримінальний кодекс 1879 р., який встановлював відповідальність судді за винесення незаконного рішення.

Водночас не можна недооцінювати значення Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р. Так, у цьому джерелі права була сформована дуже чітка система злочинів, які сьогодні охоплюються поняттям «постановлення суддею завідомо неправосудного судового рішення». Йдеться про те, що в Уложенні про покарання кримінальні і виправні окремими статтями встановлювалася відповідальність за неправосуддя, яке полягало у явному порушенні законів суддею при винесенні судового рішення; за винесення остаточного судового вироку, яким з явним порушенням законів піддано підсудного покаранню вищому порівняно з тим, яке за таку вину визначено законом; за звільнення остаточним судовим вироком винного від покарання зовсім або призначення йому покарання нижче того роду, який за його вину визначено в законах; за відповідальність судді за засудження обвинуваченого чи обвинувачених до покарання, хоча й того ж роду, однак вище чи нижче того ступеня і міри, які є належними за їхню вину у відповідності з точним змістом законів; за винесення несправедливого рішення у цивільній чи кримінальній справі через помилку судді чи неправильне тлумачення законів або непорозуміння.

Таким чином можна підсумувати, що вже на цьому етапі розвитку законодавства законодавець чітко диференціював відповідальність залежно від виду судочинства і встановлював кримінальну відповідальність судді як у випадках покращення становища засудженого, так і у випадках погіршення його становища.

2. Дослідження зарубіжних Кримінальних кодексів дозволило встановити, що у них використано два підходи до розміщення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за винесення суддею неправосудного рішення: або відповідна норма міститься у структурній частині Кримінального кодексу, яка безпосередньо стосується кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти правосуддя; або відповідальність за такі діяння настає за нормами, що встановлюють відповідальність за службові злочини.

До диференціюючих ознак, які виділено у Кримінальних кодексах зарубіжних держав варто віднести: винесення неправосудного вироку, яким призначено покарання у виді позбавлення волі (КК Норвегії, КК Республіки Таджикистан, КК Азербайджанської Республіки, КК Грузії, КК Киргизької Республіки, КК Російської Федерації); диференціація залежно від судового виду провадження (кримінального, цивільного, адміністративного), у якому було постановлено неправосудне рішення (КК Франції, КК Китайської Народної Республіки, КК Іспанії); диференціація

залежно від того, що винесено неправосудний вирок із одночасним створенням штучних доказів обвинувачення (КК Республіки Таджикистан); винесення неправосудного вироку, яким призначено більш м'яке покарання або призначення незаконних умов звільнення, або призначення незаконної відстрочки виконання вироку особі, яка на це не має законних підстав (КК Китайської Народної Республіки).

3. У кримінально-правовій літературі дискусійним є питання про поняття правосуддя. Адже сьогодні у розділі XVIII КК України об'єднано склади кримінальних правопорушень, які встановлюють відповідальність за діяння, що виходять за межі правосуддя: ті, які посягають на правосуддя ззовні, і ті, які посягають на правосуддя зсередини. Вважаємо, що Конституція України чітко визначила, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Тому застосовувати розширювальне тлумачення не потрібно, а доцільно змінити назву розділу XVIII КК України. Таким чином, ми вважаємо, правильним підхід, відповідно до якого правосуддя розуміють у так званому вузькому змісті.

Правосуддя – це правозастосовна діяльність суду з розгляду і вирішення в установленому законом процесуальному порядку віднесених до його компетенції цивільних, господарських, кримінальних та інших справ з метою охорони прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави.

Правосуддя у вузькому змісті має такі основні ознаки:

- 1) здійснення правосуддя лише судом;
- 2) здійснення правосуддя шляхом розгляду та вирішення в судових засіданнях конституційних, цивільних, кримінальних, адміністративних, господарських та справ про адміністративні правопорушення;
- 3) здійснення правосуддя у визначеній процесуальній формі.

4. Родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України є правосуддя, а основним безпосереднім об'єктом – правосуддя в частині забезпечення права на постановлення судом правосудного рішення.

Предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України може бути будь-яке судове рішення незалежно від:

- 1) рівня судової інстанції,
- 2) виду судочинства,
- 3) складу суду (одноособово чи колегіально).

Вважаємо, що рішення і висновки Конституційного Суду України повинні визнаватися предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. Хоча Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в державі, все ж він входить у судову систему України, яка складається із судів загальної юрисдикції і Конституційного Суду України. Посилання науковців на те, що особливий статус Конституційного Суду України не дозволяє кваліфікувати дії суддів Конституційного Суду України за ст. 375 КК України, є неаргументованим. Адже до юрисдикції Конституційного Суду України віднесено найважливіші питання щодо конституційності тих чи інших актів. Тож притягнення до відповідальності суддів загальних судів за винесення вироків чи рішень і не

притягнення до відповідальності суддів Конституційного Суду України є несправедливим. Ніякого особливого статусу Конституційний Суд України не має. Він лише має чітко визначену законодавцем сферу справ, що розглядає.

Погоджуємося із науковою позицією про те, що у диспозиції ст. 375 КК України поряд із іншими актами, які приймають суди, необхідно вказати ще й висновки, які приймає Конституційний Суд України. Однак ще оптимальнішим, на нашу думку, було б не перелічувати можливі судові акти, які приймаються судами різних інстанцій залежно від виду судочинства, а вжити загальний термін і вказати у диспозиції «Постановлення завідомо неправосудного судового рішення». Загальновідомо, що термін «судове рішення» охоплює всі акти, які може приймати суд будь-якої інстанції у будь-якому провадженні.

Щодо ухвал, які можуть бути предметом аналізованого складу кримінального правопорушення, вважаємо, що під ухвалами у ст. 375 КК України можна розуміти ті ухвали, які стосуються руху справи і можуть бути предметом окремого апеляційного оскарження; ухвали, які виносяться у кримінальному провадженні і стосуються застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення гласних і негласних слідчих дій.

5. Щодо поняття «неправосудного рішення» і необхідності його скасування, можна підсумувати таке:

1) не кожне судове рішення, скасоване судом вищої інстанції є неправосудним,

2) разом з тим кожне неправосудне рішення повинно бути скасовано у передбаченому процесуальними законами порядку.

Постановлення судового рішення має такі етапи: складання, підписання і оголошення відповідного судового акту. Суддя може самостійно вчинити як всі ці складові діяння, так і їх частину. Проте варто звернути увагу, що всі дії, вчинені у визначеній послідовності можна назвати постановленням відповідного рішення. Варто звернути увагу на те, що рішення прийняті у порядку письмового або скороченого провадження фактично не проголошуються судом. Відповідно до процесуальних кодексів, такі рішення направляються сторонам. Аналогічна ситуація може мати місце у випадку, коли сторони не з'явилися на судове засідання. Тож потрібно погодитися із тими науковцями, які визначають кінцевим моментом постановлення не оголошення судового рішення, а доведення його до відома сторін.

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 375 КК України вважається закінченим незалежно від того чи судове рішення набрало законної сили і незалежно від його подальшого виконання. Потрібно погодитися із науковою позицією про те, що закінчене кримінальне правопорушення з моменту проголошення саме резолютивної частини рішення. Разом з тим наголосимо, що момент закінчення конкретного кримінального правопорушення, яке підпадає під ознаки ст. 375 КК України, слід визначати, враховуючи обставини справи: вид судочинства (у цивільному, господарському чи адміністративному процесі може бути проголошено вступну і резолютивну частину рішення, в кримінальному – лише проголошено вирок загалом), особливості розгляду справи (письмове, скорочене провадження), наявність або відсутність сторін.

6. Спеціальними суб'єктами складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України, є професійні судді судів загальної юрисдикції, судді Конституційного Суду України, народні засідателі та присяжні.

Підстави для визнання присяжних і народних засідателів суб'єктами цього складу кримінального правопорушення такі:

- роль присяжних і народних засідателів під час прийняття відповідного рішення така ж як і професійних суддів;
- жодної переваги під час прийняття рішення професійні судді над присяжними чи народними засідателями не мають;
- на присяжних і народних засідателів під час розгляду справи поширюються ті ж гарантії незалежності, що й на професійних суддів;
- кримінальний процесуальний кодекс України, визначаючи поняття «судді» включає у нього присяжних.

З огляду на вказане, і присяжних, і народних засідателів, які беруть участь у розгляді справи слід прирівнювати до професійних суддів і визнавати суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України.

Кримінальну відповідальність за постановлення завідомо неправосудного судового рішення повинні нести судді, які приймали рішення одноособово або колегіально. Незгода судді із прийнятим рішенням, викладена у окремій думці є доказом того, що він не підтримав прийняття завідомо неправосудного судового рішення.

Дії некомпетентного судді щодо прийняття неправосудного судового рішення можуть кваліфікуватися за ст. 375 КК України лише у тих випадках, коли він, окрім того, що усвідомлював свою некомпетентність, усвідомлював ще факт прийняття завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Судову помилку слід відрізнити від винесення завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Помилка є неумисною, не спеціальною, заздалегідь не обдуманною. За помилкове рішення суддя може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності.

7. Кримінальна відповідальність за вчинення діяння, передбаченого ст. 375 КК України, можлива лише у випадку вчинення останнього з прямим умислом.

Встановлення кримінальної відповідальності за постановлення судового рішення з необережності не доцільне з огляду на таке: суддя за постановлення незаконного судового рішення з необережності може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності; встановлення такої відповідальності ускладнить розмежування між злочинними діяннями і різним розумінням і трактуванням не чітко сформульованих положень законодавства; встановлення такої кримінальної відповідальності буде прикладом надмірної криміналізації.

Окрім того, варто пам'ятати про існування у Кримінальному кодексі України ст. 367 КК України, якою встановлено відповідальність за «Службову недбалість». За наявності підстав, суддю за винесення незаконного рішення з необережності можуть притягнути до кримінальної відповідальності за цією статтею.

8. Щодо санкцій ст. 375 КК України, ми зробили такі висновки: у санкціях ч. 1 і ч. 2 ст. 375 КК України не доцільно як альтернативне покарання передбачати

покарання у виді штрафу, оскільки воно навряд чи досягне основної цілі покарання – виправлення особи; як обов'язкове додаткове покарання доцільно було б передбачити покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

9. У зв'язку з нагальною потребою у реформуванні змісту ст. 375 КК України, яка загострилась після прийняття Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 р. № 7-р/2020 р. положення ст. 375 КК України були визнані такими, що не відповідають Конституції України (неконституційними), пропонуємо її викласти у наступній редакції:

«Стаття 375. Прийняття суддею (суддями) завідомо незаконного рішення.

1. Прийняття суддею (суддями) завідомо незаконного рішення -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Ті самі дії, що спричинили тяжкі наслідки або вчинені з корисливих мотивів, в інших особистих інтересах чи з метою перешкоджання законній професійній діяльності журналіста, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного до трьох років».

Звернемо увагу на ті моменти, які, на нашу думку, потрібно змінити чи виправити. По-перше, з наведених уже раніше аргументів ми пропонуємо не перераховувати у назві та диспозиції статті конкретні види судових актів, а назвати об'єднальним терміном «рішення», куди загальноприйнято відносяться вирoki, рішення, ухвали, постанови загальних судів, а також рішення та висновки Конституційного Суду України. По-друге, пропонуємо у назві статті та її диспозиції залишити термін «завідомо», який хоч і є оціночним, проте не викликає жодних суперечок щодо розуміння і тлумачення його змісту. По-третє, пропонуємо у назві і тексті статті поняття «неправосудне» замінити терміном «незаконне», яке більш точно розкриває суть поняття, є значно менш оціночним і більш зрозумілим для його тлумачення. По-четверте, з наведених раніше аргументів, розширити санкції обох частин статті, доповнивши їх обов'язковим додатковим покаранням у виді позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

Оскільки дотепер поза увагою законодавця залишалась діяльність третейський суддів, пропонуємо доповнити Кримінальний кодекс України статтею 357-1 наступного змісту:

«Стаття 357-1. Прийняття третейським суддею (суддями) завідомо незаконного рішення.

1. Прийняття третейським суддею (суддями) завідомо незаконного рішення -

карається обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Ті самі дії, що спричинили тяжкі наслідки -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

Загалом дотримуючись принципів, закладених у запропонованому нами проекті ст. 375 КК України, маємо наголосити, що значне зниження граничних санкцій у редакції ст. 375-1 КК України продиктоване специфікою справ, які відносяться до компетенції третейських суддів, а також потенційними негативними наслідками для потерпілого, які можуть при цьому мати місце.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Нос С. П. Аналіз об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. *Наше право*. 2019. №3. С.202-206.
2. Нос С. П. Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови у зарубіжних державах. *Європейські перспективи*. 2020. №3. С.188-192.
3. Нос С. П. Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови: історико-правові аспекти. *Наше право*. 2020. №4. С.181-186.
4. Нос С. П. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. *Журнал Східноєвропейського права*. 2021. №88. С. 68-74.
5. Nos S. Unconscious Judgment: Decision, Decision or Decision (Article 375 of the Criminal Code of Ukraine). *Social and Human Sciences*. Polish-Ukrainian scientific journal (<https://issn2391-4165.webnode.com.ua/>), 01 (29). Available at: <https://issn2391-4164.blogspot.com/p/20.html> (accessed 10 January 2021).

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Нос С. П. Поняття «постановлення» у контексті ст. 375 КК України. *Актуальні проблеми забезпечення захисту прав та свобод людини в умовах інтеграції України в європейський простір: міжнародна конференція (м. Львів, 30 жовтня 2020 року)*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. С. 427-429.
2. Нос С. П. Значення судової помилки під час кваліфікації дій судді за ст. 275 КК України. *Сучасні тренди кримінального права, кримінології, кримінально-*

виконавчого права, криміналістики та кримінального процесу: круглий стіл (м. Львів, 10 червня 2020 року). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. С. 91-92.

3. Нос С. П. Проблеми визначення суб'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. *Реформування законодавства та державних інституцій: прогалини, досягнення та перспективи*: всеукраїнська науково-практична конференція (м. Рівне, 24-25 травня 2021 року). Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 206-209.

4. Нос С. П. До питання про можливість вчинення діянь, передбачених ст. 375 КК України, з необережності. *Сучасне правотворення: питання теорії та практики*: міжнародна науково-практична конференція (м. Дніпро, 4-5 червня 2021 року). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2021. С. 106-108.

5. Нос С. П. Щодо віднесення рішень та висновків Конституційного Суду України до предмету складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України. *Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів*: міжнародна науково-практична конференція (м. Харків, 4-5 червня 2021 року). Харків: Східно-українська наукова юридична організація, 2021. С. 156-158.

АНОТАЦІЯ

Нос С. П. Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2021.

В роботі на підставі вивчення наукової літератури, законодавчих, інших нормативно-правових актів та судової практики здійснено системний аналіз питання кримінальної відповідальності за постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Під родовим об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення потрібно вважати правосуддя, основним безпосереднім об'єктом – правосуддя в частині забезпечення права на постановлення судом правосудного рішення, предметом – будь-яке судове рішення, в тому числі й висновки та рішення Конституційного Суду України.

З об'єктивної сторони кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 375 КК України є кримінальним правопорушенням із формальним складом, а передбачене ч. 2 ст. 375 КК України – кримінальним правопорушенням із матеріальним складом, оскільки передбачає обов'язкове настання тяжких наслідків.

Суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 375 КК України можуть бути судді судів загальної юрисдикції, судді Конституційного Суду України та присяжні.

З суб'єктивної сторони – це діяння вчиняється виключно з прямим умислом.

Висловлено пропозиції щодо вдосконалення змісту ст. 375 КК України, а також щодо необхідності доповнення Кримінальний кодекс України ст. 375-1 «Прийняття третейським суддею (судьями) завідомо незаконного рішення».

Ключові слова: суддя, вирок, кримінальне правопорушення, покарання, постановлення.

АННОТАЦІЯ

Нос С. П. Уголовная ответственность за вынесение судьей (судьями) заведомо неправосудного приговора, решения, определения или постановления. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальный университет «Львовская политехника», Львов, 2021.

В работе на основе изучения научной литературы, законодательных и других нормативно-правовых актов и судебной практики осуществлен системный анализ вопросов уголовной ответственности за вынесение судьей (судьями) заведомо неправосудного приговора, решения, определения или постановления.

Под родовым объектом исследуемого уголовного преступления следует считать правосудие, основным непосредственным объектом – правосудие в части обеспечения права на постановления судом правосудного решения, предметом – любое судебное решение в том числе выводы и решения Конституционного Суда Украины.

С объективной стороны уголовное правонарушение, предусмотренное ч. 1 ст. 375 УК Украины является уголовным правонарушением с формальным составом, а предусмотренное ч. 2 ст. 375 УК Украины – уголовным правонарушением с материальным составом, поскольку предусматривает обязательное наступление тяжких последствий.

Субъектами уголовного правонарушения, предусмотренного ст. 375 УК Украины могут быть судьи судов общей юрисдикции, судьи Конституционного Суда Украины и присяжные.

С субъективной стороны это деяние совершается исключительно с прямым умыслом.

Высказаны предложения по совершенствованию содержания ст. 375 УК Украины, а также о необходимости дополнения УК Украины ст. 375-1 «Принятие третейским судьей (судьями) заведомо незаконного решения».

Ключевые слова: судья, приговор, уголовное преступление, наказание, постановления.

SUMMARY

Nos S. P. Criminal liability of the judge (judges) for delivering knowingly unfair sentence, judgment, ruling or order. – *Manuscript copyright.*

The thesis submitted for a degree of the Candidate of Juridical Sciences, speciality 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal executive law. – Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2021.

The paper provides system-based analysis of the issue of criminal liability for delivering knowingly unfair sentence, judgment, ruling or order by the judge (judges) based on the study of academic literature, legislative acts, other regulations, and case law.

It has been proved that although criminal liability for unjust (dishonest) judgment of persons authorized to administer justice has been historically inherent in national law since ancient times, a separate norm that would provide punishment for delivering unfair judgment appeared only in the Hungarian Criminal Code in 1789.

Historical and legal research shows that in the sources of criminal law being in force on the territory of Ukraine there was a rather clear system of crimes, which today are covered by the concept of “delivery of unfair court judgment”. That system was built taking into consideration the manner of proceeding (civil or criminal), the substance of the judgment delivered by the judge (improvement or deterioration of the convict’s position).

The study of foreign Criminal Codes led to the conclusion that the Criminal Codes of foreign countries traditionally make use of two approaches towards the norm attracting criminal liability of the judge for delivering unjust judgment: 1) the relevant provision is contained in the structural part of the Criminal Code, which directly relates to criminal liability for crimes against justice; 2) liability for such acts arises according to the norms that establish liability for official crimes.

Justice should be considered as the generic object of the criminal offence under study; the main direct object is justice with regard to ensuring the right to fair judgment in court; the subject is any court judgment including conclusions and judgments of the Constitutional Court of Ukraine.

Since the Constitution of Ukraine clearly states that justice in our country is administered only by courts, justice should be regarded as law enforcement activities of the court in terms of consideration and resolution of civil, criminal, commercial and administrative cases in the procedural order prescribed by the law to protect human and citizen rights and freedoms, the rights and legitimate interests of legal entities and the state interests.

Objectively, the criminal offence covered by paragraph 1, Article 375 of the Criminal Code of Ukraine is a formally defined crime, while the criminal offence covered by paragraph 2, Article 375 of the Criminal Code of Ukraine is a materially defined crime as it necessarily causes heavy consequences.

The delivery of the court decision has the following stages: drawing up, signing and announcing the respective judicial act. The moment when there is an absence of the elements of criminal offence covered by Article 375 of the Criminal Code of Ukraine is the moment of proclamation of the operative part of the judgment. However, the following circumstances of the case should be taken into consideration when we speak of the termination of certain criminal offence covered by Article 375 of the Criminal Code of Ukraine: manner of proceeding (as a matter of fact, in civic, commercial or administrative proceedings, only introductory and operative parts may be proclaimed, whereas in

criminal proceedings – the sentence is read out as a whole); peculiarities of legal proceedings (written proceedings, summary procedure); presence or absence of the parties.

The judges of the Courts of General Jurisdiction, the judges of the Constitutional Court of Ukraine and the jury may be the subjects of the criminal offence under Article 375 of the Criminal Code of Ukraine.

From the subjective aspect, this act is done exclusively willfully and knowingly.

It has been proved that the actions of an incompetent judge to make an unfair court judgment may fall under the Article 375 of the Criminal Code of Ukraine only in those cases when, in addition to being aware of his/her incompetence, he/she was also aware of the fact of making a knowingly unfair sentence, judgment, ruling or order. If there are no elements of advance awareness, precise understanding of the illegality of the decision made, then there is an absence of crime in the act under the Article 375 of the Criminal Code of Ukraine because there is no evidence of subjective aspects of the given criminal offence.

It has been proved that it is inexpedient to institute criminal proceedings against the judge for negligent delivery of judgment because: the judge may be subject to disciplinary responsibility for delivering unlawful court judgment; the establishment of such liability will complicate the distinction between criminal acts and different understanding and interpretation of vaguely worded legal provisions; the establishment of such criminal liability would be an example of excessive criminalization.

Delivery of knowingly unfair sentence, judgment, ruling or order should be clearly distinguished from miscarriage of justice, which is unintentional. Making an illegal decision due to miscarriage of justice usually entails disciplinary actions against the judge.

In the sanctions of Part 1 and Part 2 of Art. 375 of the Criminal Code of Ukraine it is not expedient to carry the punishment in the form of a fine as an alternative punishment, as it is unlikely to achieve the main purpose of punishment – correction of a person.

As a mandatory additional punishment, it would be appropriate, taking into account foreign experience, in the sanctions of Art. 375 of the Criminal Code of Ukraine to provide punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or to be engaged in certain activity.

Suggestions for improving the content of Art. 375 of the Criminal Code of Ukraine have been made, as well as the need to supplement the Criminal Code of Ukraine with the Art. 375-1 "Knowingly unlawful judgment delivered by an arbitrator (arbitrators)" has been pointed out.

Key words: judge, sentence, criminal offence, punishment, delivery.

Підписано до друку 02.08.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 103.

ТзОВ «Растр-7»
79005, м. Львів, вул. Князя Романа, 9/1
тел./факс: (032)235-52-05, e-mail:rastr.sim@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ЛВ №22 від 19.11.2002 р.